

УДК
37.013"652"

ДОБРИНОВА К.

Київський національний університет технологій та дизайну,
Україна

ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ В ПЕРІОД АНТИЧНОСТІ

***Мета.** Дослідження проблеми педагогічної майстерності в період античності, порівняння та аналіз компонентів педагогічної майстерності античного та сучасного світу.*

***Наукова новизна.** Здійснено аналіз педагогічної майстерності та порівняльну характеристику педагогічної майстерності в античні часи та сучасні.*

***Практичне значення.** Одержані результати стануть у нагоді для подальшого вивчення педагогічної майстерності. Вони можуть стати корисними для викладачів педагогіки та педагогічної майстерності. Висновки з роботи можна використовувати під час викладання курсу педагогічної освіти.*

***Ключові слова:** педагогічна майстерність, античність, філософи, освіта.*

Для досягнення мети роботи було вирішено такі *завдання*: досліджено педагогічну майстерність в античний період; проаналізовано педагогічну майстерність на сучасному етапі; досліджено проблеми педагогічної майстерності в період античності; порівнено компоненти педагогічної майстерності античності та сьогодення.

***Методи досліджень.** Аналіз педагогічної літератури, аналітичний та статистичний методи, методи порівняння та узагальнення.*

***Результати досліджень.** В античні часи освіта розглядалася як культура, що є складовою педагогічної майстерності, і містила філософсько-педагогічні ідеї, універсальні способи пізнання й перетворення педагогічної дійсності. Усі вони є важливі для розуміння зародження та розвитку ідей педагогічної майстерності. Питання про педагогічну майстерність вчителя було поставлено такими античними мислителями як Сократ, Платон, Арістотель, Квінтіліан, які зробили вагомий внесок в дослідженні ролі вчителя в тодішньому суспільстві, а також висунули ряд вимог до нього[1].*

У первісному суспільстві дітей охороняли, виховували, залучали до колективної праці дорослі. З розвитком виробництва виникла

необхідність організованого навчання і виховання підростаючого покоління. Виховання доручалося найбільш досвідченим членам родової общини. До них висувались певні вимоги: володіння тими уміньми і навичками, якими слід навчити дітей, знання релігійних обрядів, казок, ігор і пісень, які є джерелом моральності. Так, уже в умовах родового устрою почало виникати питання педагогічної майстерності [2, с. 19].

Першими викладачами у Стародавній Греції були софісти, які мандрували з міста до міста та навчали всіх бажаючих мудрості. Софісти перші висунули питання про величезну роль виховання. Будь-яке висловлювання в стилі софізму можна скласти, видаючи неправдиву суть за істину, приховавши при цьому будь-які докази протилежності [3, с. 51].

Одним із послідовників софістів був давньогрецький філософ Сократ (469-399 рр. до н.е.). Суть педагогічних суджень Сократа полягає в тому, що головною серед життєвих цілей людини повинно бути моральне самовдосконалення. Метод навчання, якому слідував Сократ, була бесіда, яку він проводив на площах та в інших громадських місцях. Головним дидактичним досягненням Сократа можна назвати повивальне мистецтво, діалектична суперечка, що підводить до істини за допомогою продуманих наставником питань. Бесіди Сократа були направлені на те, щоб допомогти учню знайти істину. Сократ вчив коротко задавати питання, вислуховувати відповідь і коротко відповідати на питання [3, с. 52-54].

Учень Сократа, великий мислитель, філософ і ритор Платон (427 – 347 рр. до н.е.) одним із перших звернув увагу риторів на психологію слухачів і розробив теорію сприймання, пов'язав логіку зі знанням душі і визначив критерії правильності висловлювань у процесі логічних міркувань. У працях Платона зустрічається поняття «творче мистецтво», що визначалося філософом як те, що зроблено і чого раніше не існувало. Він визначав мудрість, мужність, розважливість і справедливість основними рисами людини [1].

Суттєве значення для розуміння особливостей педагогічної майстерності мають праці великого мислителя стародавнього світу, учня Платона Аристотеля (384 – 322 р. до н.е.), який розробив закони красномовства і запропонував систему вимог до оратора і риторика, що викладено у його трактатах «Риторика», «Про мистецтво риторики» і «Поетика». Об'єктом пізнання, за Аристотелем, є не ідеї, а реальне буття. Без відчуттів, на його думку, немає і знань [1, с. 60-61].

Марк Фабій Квінтіліан (42-118 рр. н.е.) римський філософ, оратор і теоретик ораторського мистецтва, який став одним із перших професійних педагогів древнього Риму. Загальна педагогіка Квінтіліана, викладена в

творі «Виховання оратора», є типово римською і її сила не в сміливих теоретичних побудовах, а в практично застосовуваних правилах. На думку Квінтіліана, у майбутнього оратора необхідно розвивати пам'ять, почуття художнього слова, ритму, хорошу дикцію та інтонацію. Основними методами навчання Квінтіліан вважав наслідування, повчання і вправи. Квінтіліан вважав, що всі діти, за рідким винятком, наділені здібностями до освіти. Квінтіліан висуває вимогу радісного навчання. В багатьох порадах Квінтіліана чути голос учителя-практика. [3 с. 73].

На сучасному етапі у процесі розвитку суспільства педагогічна майстерність викладача має велике значення. Зараз існує багато інновацій, новітніх інформаційних технологій та методик. Тому викладачу необхідно постійно самовдосконалюватися, підвищувати свою професійну майстерність [4].

На сьогоднішній день, виділяють ряд компонентів педагогічної майстерності педагога. Дидактичні здібності — здібність доступно передавати учням учбовий матеріал, розкривати матеріал, як проблему, ясно і зрозуміло, викликати інтерес до предмета, спонукати учнів до активного, самостійного мислення. Перцептивні здібності, здібності проникати у внутрішній світ учня, вихованця, психологічна спостережливість, яка пов'язана з глибоким розумінням особистості учня, його тимчасових психічних станів. Здібний вчитель, вихователь за незначними ознаками, невеликим зовнішнім проявом бачить ледь помітні зміни у внутрішньому стані учня. Мовленнєві здібності — здібності ясно і чітко висловлювати свої думки і почуття за допомогою мовлення, а також міміки і пантоміміки [5].

У рамках даного дослідження було зроблено порівняльний аналіз компонентів педагогічної майстерності античного та сучасного світу. В результаті порівняння компонентів педагогічної майстерності античного та сучасного світу можна зробити висновок, що ці компоненти, насправді дуже схожі. Педагогічна майстерність обидвох періодів спрямована на уміння ясно і чітко висловлювати свої думки, здатність доступно і зрозуміло передавати студентам навчальний матеріал, вільне володіння матеріалом, звернення уваги на психологічний стан слухача.

Відмінним є те, що в сучасних умовах існує дуже багато нових різноманітних методик по вдосконаленню професійної майстерності та інформаційних технологій, які надають більш широкий спектр можливостей по вдосконаленню педагогічної майстерності та забезпечують викладачу постійний розвиток.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика компонентів педагогічної майстерності античності та сучасності

Античність	Сучасність
<ul style="list-style-type: none"> • Змістовність викладеного матеріалу; • Логічні промови; • Звернення уваги на психологічний стан слухача; • Складання переконливих промов; • Вміння ясно і чітко висловлювати свої думки і почуття засобами мови, а також міміки і пантоміміки; • Визначення особистості кожного оратора, його освіта і моральність; • Здатність обрати правильний ритм промови; • Вміння охоплювати все загальним поглядом, зводити до загальної ідеї; • Володіння жвавим словом; • Застосування правильної інтонації; • Поважне ставлення до слухача; • Робота над самовдосконаленням і промовами. 	<ul style="list-style-type: none"> • Здатність доступно і зрозуміло передавати студентам навчальний матеріал ; • Вільне володіння матеріалом; • Впровадження сучасних новітніх методик викладання; • Вміння ясно і чітко висловлювати свої думки; • Вміння організувати свою власну діяльність відповідно до поставленої мети; • Вміння організувати навчальну діяльність студентів і контролювати їх діяльність; • Викладач повинен уважно стежити за змістом і формою викладу матеріалу; • Вміння знайти правильний підхід до студентів.

Досліджуючи проблеми педагогічної майстерності в античному світі можна виділити головні недоліки, такі як:

- Розбіжність людських поглядів на одні й ті самі речі, тому деяких ораторів звинувачували в неправильності думки, а деяких навіть судили та страчували;
- Жорстокі педагогічні методи такі як тілесні покарання;
- В спартанській період педагогіці приділяли дуже мало часу, віддаючи всю увагу фізичному вихованню;
- Обмежений доступ до отримання педагогічних знань (тільки заможні люди могли дозволити собі отримати освіту).

Висновок. На основі порівняльного аналізу компонентів педагогічної майстерності античного та сучасного світу, у висновку можна сказати, що компоненти дуже схожі. Педагогічна майстерність античності та сучасності спрямована на уміння ясно і чітко висловлювати свої думки,

здатність доступно і зрозуміло передавати студентам навчальний матеріал, с вільне володіння матеріалом, звернення уваги на психологічний стан слухача. Відмінним є те, що в сучасних умовах існує дуже багато нових різноманітних методик по вдосконаленню професійної майстерності та інформаційних технологій, які забезпечують викладачу постійний сучасний розвиток.

Виконана робота з дослідження проблем педагогічної майстерності античності доводить, що незважаючи на високу педагогічну культуру Стародавньої Греції та Риму, вона мала недоліки, такі як розбіжність людських поглядів, тому деяких ораторів звинувачували в неправильності думки, в жорстокості педагогічних методик, в період спартанського виховання педагогіці приділяли дуже мало часу, віддаючи перевагу фізичному вихованню, для людей був обмежений доступ до отримання педагогічних знань (тільки заможні люди могли дозволити собі отримати освіту). Та незважаючи на всі проблеми, педагогічна майстерність античних часів залишається прикладом для наслідування.

Література

1. Мільто Л. О. Розвиток ідей педагогічної майстерності в історії зарубіжних філософсько-педагогічної думки / Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського – 2013.
2. Васянович Г.П. Педагогічна етика : Навч. методич. посібник / Г.П. Васянович. – Львів, «Норма», 2005. – 344с.
3. Кравець В. Історія класичної та зарубіжної педагогіки та шкільництва. Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів. — Тернопіль, 1996. – С. 38-78.
4. Харченко І. І. Педагогічна майстерність викладача вищої школи та шляхи її підвищення / І. І. Харченко, С. М. Харченко // Педагогіка вищої та середньої школи. - 2015. - Вип. 45. - С. 114-119.
5. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко,Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчукта ін.— К.: Просвіта, 2001.— 416 с.